

Vylius Leonavičius

Kauno Vytauto Didžiojo universitetas

TAUTINĖS MAŽUMOS IR EMIGRANTŲ IDENTITETO ORIENTACIJOS

Straipsnyje aptarsime tautinio identiteto ypatumus socialinio konstravimo požiūriu. Kitaip tariant, nagrinėsime, kaip tautinės grupės statuso pasikeitimas susijęs su grupės savęs suvokimu.

Bendruomenė, grupė ar sluoksniškas kontaktodama su kitomis bendruomenėmis arba visuomenės grupėmis gali įgyti identitetą tik tuomet, kuomet tampa daugiau ar mažiau savarankišku politiniu ar socialiniu subjektu. Nors grupės identiteto formavimasis gali būti stimuliuojamas išskiriant ją iš kitų bendruomenių, grupių ar sluoksnių, tačiau tokiu atveju grupės identitetas bus labai neapibrėžtas ir nestiprus. Vadinasi, ir kalbant apie tautinę bendruomenę, galima teigti, kad jos politinė, socialinė ir kultūros istorija tiesiogiai veiks bendruomenės narių tautinio identiteto (tautiškumo) atsiradimą ir jo stiprumą.¹

Pavieniai tautinių grupių atstovai ar tautinės grupės migruoja iš vienos teritorijos į kitą jau turėdamos stipresnę ar silpnesnę tautinį identitetą. O pakliūdami į kitos tautinės bendruomenės aplinką, migrantai vienaip ar kitaip turi iš naujo įvertinti savo identitetą, nes keičiasi tautinį identitetą palaikančios sąlygos. Dažniausiai svetimoje tautinėje bendruomenėje patiriamas didesnis ar mažesnis pavojus savajam tautiniam identitetui. Todėl kyla natūrali pasipriešinimo reakcija, kurios pobūdis priklauso nuo grupės identiteto tipo.

Mes skirsime *tautiškumo*, *tautinės mažumos* ir *emigrantų* sąvokas. *Tautiškumas* (jei palygintume su R. Bytauto *tautyste*) – tai grupės narių tapatumo išskirtinei bendruomenei suvokimas. *Tautinė mažuma* – tai tautinė grupė, kuri suvokia, kad ji neturi tokių pat teisių kaip dominuojanti tautinė grupė. Ir *migrantai* – tai grupė, kuri svetimoje bendruomenėje save suvokia kaip nelygią dėl savo kaip

¹ Vylius Leonavičius, „Tautinės bendrijos raida ir tautinis identitetas“, in *Kultūros tyrinėjimai*, Kaunas: Technologija, 1995, p. 7–11.

ateivių statuso. Kiekvienai šiai grupei būdingas savitas socialinis tikrovės konstravimas, t.y. kiekviena grupė, priklausomai nuo to, kaip ji save traktuoja, taip suvokia ir socialinius reiškinius. Galėtume tarti ir atvirkščiai, kaip tautinė grupė suvokia socialinę aplinką, tokia ji yra pati.²

SOCIALINIS TIKROVĖS KONSTRAVIMAS

Svetimoje bendruomenėje tautinė grupė, sąlygojama įvairių priešasčių, renkasi arba asimiliaciją su dominuojančia dauguma, arba siekia išlaikyti savąjį identitetą. Jeremis Heinas, tyrinėjęs emigrantų iš Pietryčių Azijos prisitaikymą JAV, teigia, kad nenoras asimiliuotis tampa svarbiausiu veiksniu, formuojančiu migrantų tautinę savi-voką (*ethnic awareness*), o vėliau ir tautinės mažumos identiteto formavimąsi.³

Socialinio tikrovės konstravimo teorijos požiūriu ne tik objektyvi tautinės grupės vieta, bet ir tai, kaip tautinė grupė suvokia šią savo vietą svetimos visuomenės socialinių santykių sistemoje, formuoja jos identitetą. Dalykas tas, kad socialinė vieta yra susijusi su didesne ar mažesne socialine nelygybe. Dažniausiai tautinė grupė svetimoje bendruomenėje patiria nelygybę, kylančią iš dvejopos priešpriešos:

1. mažuma – dauguma,
2. ateiviai – vietiniai.

² P. Berger, T. Luckman, *Social Construction of Reality*, Penguin Books, 1991.

³ Jeremy Hein, „From Migrants to Minority: Among Refugees and the Social Construction of Identity in the United States“, *Sociological Inquiry*, 1994 vasara, nr. 3, t. 64, p. 282.

Heino požiūriu, tautinės mažumos orientacijos atsiradimas yra adaptacijos prie JAV visuomenės pasekmė, o ne šios visuomenės ignoravimas ar neigimas. Todėl tokia nuostata yra būdinga toms tautinėms grupėms, kurios turi dideles galimybes adaptuotis. Reikėtų pastebėti, kad toks požiūris būdingas 20 amžiaus pabaigos JAV visuomenei, bet ne ankstesnei, pavyzdžiui, pokarinei amerikiečių visuomenei, kuri labai įtariai žvelgė į bet koki tautiškumo demonstravimą ir priešinimąsi *melting pot* politikai. Egalitarizmas yra oficiali JAV ideologija, kuri pripažįsta kiekvienos rasinės, etninės, religinės grupės teises vienodai naudotis šios valstybės teikiamomis privilegijomis. Dar daugiau, JAV politinė sistema suteikia teisinę galimybę tautinėms grupėms kovoti dėl lygių teisių. Vadinas, adaptuodamasis prie šios visuomenės tautinės grupės neišvengiamai turi įgyti tautinės mažumos identitetą.

Pirmoji socialinė nelygybė suvokiama kaip priešiško kitokiam tautiškumui pasekmė, tuo tarpu antroji – kaip priešiško ateiviams pasekmė. Pirmoji yra tipiška mažumos savivoka, antroji – emigrantų.

Jeigu neeuropiečiai migrantai savo socialinę nelygybę kildina iš savo ateivių statuso, o ne iš rasinės ar tautinės grupės statuso, tai tokiu atveju emigrantų identitetas negali keistis į etninės mažumos identitetą. Tai reikštų, kad jie turi didesnę migranto orientaciją, o ne tautinės savimonės orientaciją.⁴

Tautiškumą socialinio konstravimo požiūris apibūdina *situaciniu* ir *instrumentiniu* tautinio identiteto modeliu.

Havajuose portugalų tautiškumo identitetas yra arčiau azijiečių negu europiečių, nes jie turi tokį pat, kaip ir azijiečiai, klasinį statusą (situacinis). 19 a. pradžioje Amerikoje ekonominė konkurencija stimulavo emigrantų europiečių ir jų palikuonių tautinę savivoką, tačiau baigiantis amžiui dauguma jų įgavo europiečio amerikiečio savimonę (instrumentinis).⁵

Visų pirma tautinės mažumos, kaip tautinės grupės, yra išskiriamos pagal fizinius ar kultūrinius grupės ypatumus. Tautinės grupės sąvoka, skirtingai nuo tautinės mažumos sąvokos, nereiškia socialinio statuso, nes tautinė mažuma pirmiausia reiškia nelygybę, atsirandančią dėl žemesnio rasės ar tautiškumo statuso visuomenės grupių hierarchijoje. Antra vertus, be objektyvių sąlygų, kurios formuoja tautinės mažumos statusą, socialinio konstravimo procesai, arba, kitaip tariant, grupės savivoka, taip pat formuoja grupės pripažįstamą statusą.

Tautinė savivoka gali būti priklausoma nuo to, kaip tautinė grupė suvokia savo nutolimą nuo dominuojančios grupės ir nuo patiriamos diskriminacijos, kuri remiasi rasiniais ar kultūriniais skirtumais. Tuomet priešingumas tautiniam įsisąmoninimui būtų lygybės pojūtis ir įsitikinimas, kad visuomenėje gali bet kas su bet kuo tuoktis.⁶ Taigi perėjimas iš migrantų tapatybės į tautinės mažumos tapatybę gali būti formuojamas ne tik migrantų požiūriu į asimiliaciją, bet specifinės socialinės nelygybės suvokimo.

⁴ Ibid.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid., p. 283.

MIGRANTAI IR TAUTINĖS MAŽUMOS LIETUVOJE

Pasiremdami Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto 1989 ir 1993 metų Vilniaus miesto gyventojų tyrimų duomenimis bei kitų tyrimų duomenimis, pamėginsime identifikuoti tautinių mažumų ir migrantų identifikacijų orientacijas.

Jeigu šiuo aspektu pažvelgsime į Lietuvos tautines grupes, tai pamatysime, kad rusai ir kitos tautinės grupės sovietinėje Lietuvoje negalėjo jaustis nei tautinėmis mažumomis, nei migrantais, nes vietinė politika ir ideologija palaikė sovietinio piliečio ir slopino bet kurios tautinės bendruomenės identitetą. Todėl daugumai rusų, taip pat kitų tautybių atstovų, kurie tokiu atveju virsdavo rusakabiais Sovietų Sąjungos piliečiais, tapatinimasis su šiuo vaidmeniu buvo saugiausias identiteto garantas.

Situacinio tautinio identiteto požiūriu visos tautinės grupės Lietuvoje užėmė labai panašią socialinę vietą. Tam tikri išsilavinimo ir socialinio sluoksnio skirtumai⁷, kurie šiandien egzistuoja Lietuvoje tarp tautinių grupių, nėra reikšmingi tautinės mažumos statuso atžvilgiu. Būtent šia prasme Lietuvoje nėra reikšmingo tautinės mažumos orientacijos formavimosi pamato. Tačiau nesunku pastebėti anksčiau buvus ir šiuo metu atsirandančius instrumentinio tautinio identiteto modelio bruožus. Būdami Sovietų Sąjungoje lietuviai neišvengiamai jautė konkurenciją atvažiuojančių iš Sovietų Sąjungos tautinių grupių atžvilgiu. Lietuvių nepasitenkinimas sovietine tikrove skatino save priešpriešinti ateiviams. Santykinai šis procesas neišvengiamai turėjo stiprinti tautinį lietuvių identitetą, o grįžtamuoju ryšiu turėjo veikti ateivių tautinį sąmonėjimą. Bet kadangi dauguma ateivių save tapatino su sovietiniu piliečiu, tai šiuo atveju galėjo stiprėti tik jų sovietinis identitetas.

Įprasta ateivių identiteto kitimo seka būtų pasikeitimas iš migrantų į tautinės mažumos identitetą. Lietuvoje kitimo seka yra ne tik atvirkštinė, bet ir šiek tiek kitokia. Ateiviai (daugeliu atvejų rusai) Lietuvoje turėjo dominuojančios grupės identitetą. Netiesiogiai tai patvirtina tyrimų duomenys.

1993 metais, tyrimo autorių nuomone, rusai save vertino žymiai prasčiau negu 1989-aisiais. 1989 metais teigiamai save vertino 83 pro-

⁷ Severinas Vaitiekus, *Lietuvos lenkai*, Vilnius: Valstybinis nacionalinių tyrimų centras, 1994, p. 33; *Tautinės mažumos Lietuvos Respublikoje*, Vilnius: Valstybinis nacionalinių tyrimų centras, 1994, p. 19.

centai, o 1993-iaisiais jau tik 49 procentai rusų.⁸ Toks didelis pasikeitimas neįmanomas be identitetą palaikančių sąlygų pokyčių. Nors rusai po nepriklausomybės paskelbimo negalėjo patirti socialinės nelygybės, bet jie prarado svarbiausią pagrindą, kuris rėmė jų dominuojantį statusą.

Tyrimai rodo, kad 72 procentai lietuvių su rusais bendrauja rusiškai, tuo tarpu tik 40 procentų rusų su lietuviais bendrauja lietuviškai. Ir tai vyksta 1993 metais. Neabejotina, kad Sovietų Sąjungoje, kai buvo palankios sąlygos palaikyti sovietinio piliečio identitetą, dar mažiau rusų bendravo su lietuviais lietuviškai.⁹ 1989 metais tik 13 procentų Vilniaus rusų savo tėvyne laikė Rusiją. Vadinasi, kita rusų dalis tuo metu Lietuvą suvokė daugiau ar mažiau kaip nedalomą Sovietų Sąjungos dalį.¹⁰

Pagal mūsų taikomą teoriją, emigrantai tampa tautine mažuma, jei neigiamai reaguoja į asimiliaciją arba socialinę nelygybę suvokia kaip dominuojančios vietinės grupės padarinį. Mes jau minėjome, kad rusai po nepriklausomybės paskelbimo negalėjo patirti socialinės nelygybės, nes tokios paprasčiausiai nebuvo. Tačiau galėjo pajusti diskriminaciją (instrumentinis tautinio identiteto modelis), nes pasikeitus politiniam statusui, daugumos rusų identitetas subjektyviai atsидūrė pavojuje. Taigi rusai turėjo labai jautriai reaguoti į bet kokius Lietuvos valstybės tvirtinimo veiksmus. Dar daugiau, paskelbus nepriklausomybę rusai iš asimiliuotojų pavirto asimiliuojamaisiais. Bet nepakitęs jų socialiniam statusui, galima teigti, kad šie pasikeitimai buvo reikšmingi tik tų rusų požiūriui į asimiliaciją, kurie save suvokia kaip tautinę mažumą. Tai liudija tas faktas, kad rusai ir šiuo metu sudarinėja daugiausia mišrių šeimų, nors jų prasmė dėl pasikeitusio politinio konteksto yra jau kita.

Tautinių mažumų kategorijai save priskiria 28,77 procento Vilniaus rusų.¹¹

⁸ *Vilniečio portretas: Sociologiniai metmenys*, Vilnius: Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas, 1995, p. 39.

⁹ *Ibid.*, p. 71.

¹⁰ *Ibid.*, p. 49.

¹¹ N. Kasatkina, „Lietuvių tautinių bendrijų raidos tyrimo ypatybės“, *Filosofija, Sociologija*, 1994, nr. 3, p. 38. Kasatkina remiasi Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto 1993 metų Vilniaus gyventojų tyrimu. Tačiau tas pats tyrimas, tik kitos autorės pateiktais duomenimis, rodo, kad 14 procentų rusų save tapatina su lietuvių tauta (žr. *Vilniečio portretas*, p. 48). Ar autorė skiria lietuvių tautą nuo Lietuvos tautos, nėra pasakyta.

Taigi tie rusai ir tie tautinių grupių atstovai, kurie save tapatino su sovietine liaudimi ir save suvokė kaip dominuojančią socialinę grupę, po nepriklausomybės paskelbimo turėjo įgyti arba migrantų, arba tautinės mažumos, arba Lietuvos visuomenės (greičiausiai politinės) tapatumo orientacijas. Neabejotina, kad ribos tarp šių grupių negali būti aiškios, nes pati orientacija ne visada aiškiai įsisąmoninama.

Nors nebūtų sudėtinga paskaičiuoti tautinių grupių atstovų orientacijų pasiskirstymą neprocentinėmis išraiškomis, tačiau straipsnyje nepateikinsime absoliučių skaičių. Vadinasi, teigdami, kad kuriai nors tautinei grupei būdinga viena ar kita orientacija, dar negalime tvirtinti, kad tokios orientacijos atstovų absoliučiai daugiausia tarp tautinių grupių. Mums svarbu tik, kiek kokios orientacijos atstovų daugiausia tautinėje grupėje.

Migrantų identiteto orientacija. Jeigu asmenys jaučiasi migrantais tuomet, kai patiria socialinę nelygybę, kylančią iš ateivių–vietinių priešpriešos, o sociologiniai tyrimai rodo, kad Lietuvos tautinės grupės nepatiria socialinės nelygybės, vadinasi, šia prasme Lietuvos socialinės sąlygos neturėtų skatinti migrantų identiteto stiprėjimo. Antra vertus, migrantai savo tėvyne dažniausiai laiko savo tautos gyvenamą teritoriją. Tyrimų duomenys leidžia daryti išvadą, kad iš visų didžiausių tautinių grupių tarp baltarusių santykinai yra daugiausia asmenų, turinčių migrantų orientaciją.

1993 metų tyrime 38 procentai baltarusių savo tėvyne laikė Baltarusiją. Rusų, laikančių savo tėvyne Lietuvą, nuo 1989 metų iki 1993-ųjų padaugėjo nuo 37 iki 44 procentų, o baltarusių sumažėjo nuo 27 iki 21 procento.¹²

Tuo tarpu santykinai labai nedaug Vilniaus rusų ir labai nedaug lenkų savo tėvyne laiko Rusiją ir Lenkiją.

1993 metais tik 17 procentų Vilniaus rusų savo tėvyne laikė Rusiją. Nors didelė tikimybė, kad į tuos 17 procentų įeina ir 13 procentų 1989 metų rusų.¹³

1989 metais 6 procentai lenkų savo tėvyne laikė Lenkiją, o 1993-iaisiais tik 2 procentai.¹⁴

¹² *Vilniečio portretas*, p. 46–51.

¹³ *Ibid.*, p. 47–48.

¹⁴ *Ibid.*, p. 49.

Šiuo atveju nesvarbu, iš kurios grupės (tautinė mažuma, Lietuvos politinės tautos dalis ir t.t.) yra šie rusai ar lenkai. Svarbu tai, kad dauguma rusų pagal šį rodiklį neturėtų jaustis migrantais. Taigi tiek lenkams, tiek rusams nebūdingas migrantų identitetas, nors dėl skirtingų priežasčių. Kitaip tariant, pripažindami, kad jų tėvynė yra Lenkija ar Rusija, jie tuo pačiu tarsi pripažintų, kad jie čia ne „savo vietoje“. Tai sukeltų identiteto įtampą. Tokiam pripažinimui reikia specialių motyvų, pvz., tėvynė okupuota ir jie negali grįžti.

Migrantams būdinga stipri adaptacijos prie naujų sąlygų orientacija. 1989–1990 metais Šalčininkų, Vilniaus ir Švenčionių rajonuose atlikti tyrimai rodo, kad tie gyventojai, kurie čia atvažiavo po Antrojo pasaulinio karo (vadinasi, pagal savo statusą jie galėtų būti traktuojami kaip ateiviai), pozityviai žiūri į lietuvių kalbos mokymąsi, Lietuvos istorijos pažinimą, tradicijas.¹⁵ Kitaip tariant, jų orientacija yra akivaizdžiai adaptacinė. Todėl dažniausiai imigrantai akcentuoja savo grupės problemas, kurios trukdo adaptuotis naujoje bendruomenėje. Su adaptacinėmis problemomis gali būti susijęs ir nepasitenkinimas savo tautine grupe.

1989 ir 1993 metais rusų teigiamas savęs vertinimas sumažėjo nuo 83 iki 49 procentų, tuo tarpu lenkų beveik nepakito – atitinkamai 61 ir 57 procentai.¹⁶

Galima būtų daryti prielaidą, kad rusams po nepriklausomybės paskelbimo iškykla daug daugiau adaptacijos problemų negu lenkams, kurie jaučiasi saugiau. Save gerai vertinančių lenkų sumažėjo nuo 61 iki 57 procentų. Vadinasi, jų ir identitetas turėtų būti kiek kitokio pobūdžio.

Galima teigti, kad tarp didžiausių tautinių grupių Lietuvos baltarusiai turi ryškiausią migrantų orientaciją. Daugumai baltarusių Baltarusija yra vienintelis jų tapatumo požymis¹⁷, o tai reikštų, kad jie išgyvena stiprią motyvacijos įtampą, kuri jiems trukdo adaptuotis Lietuvoje kaip tautinei mažumai. Tai patvirtina didžiausias baltarusių, reiškiančių nepasitenkinimą gyvenimu Lietuvoje, skaičius (25 procentai).

¹⁵ *Lietuvos Rytai*, Vilnius: Valstybinis leidybos centras, 1993, p. 332.

¹⁶ *Vilniečio portretas*, p. 34–40.

¹⁷ *Ibid.*, p. 52.

Tautinės mažumos orientacija. Tarp Vilniaus tautinių grupių tautinės mažumos sąvoka suprantama tiek teigiamai, tiek neigiamai. Galėtume tarti, kad neigiamai šią sąvoką supranta tie tautinių grupių atstovai, kuriems buvo būdinga sovietinio identiteto orientacija, o teigiamai tie, kurie turėjo stipresnį tautinį identitetą. Pastaruoju atveju išvengiama motyvacinės įtampos, kuri atsiranda dėl tapatumo mažai tautinei grupei ir oficialiai deklaruojamo bei palaikomo sovietinio piliečio statuso.

1993 metais tautinės mažumos sąvoką neigiamai vertino: 35,77 procento rusų, 29,2 procento lenkų, 36,8 procento baltarusių ir tik 8 procentai lietuvių. Tuo tarpu teigiamai vertino 39,8 procento rusų, 43,3 procento lenkų ir 71,1 procento lietuvių. Be to, 28,77 procento rusų save laikė tautine mažuma.¹⁸

Galėtume tarti, kad būtent šie rusai turi pakankamai stiprų tautinį identitetą ir būtų nelinkę asimiliuotis. Tautinei mažumai būdinga tai, kad ji daugiau ar mažiau siekia išsaugoti savo identitetą, todėl dažniausiai vedybų partnerio ieškoma tarp savos tautybės atstovų. Lietuvos lenkai vedybose tautybės klausimu daug sąmoningesni negu lenkai kitose buvusiose sovietinėse respublikose. Vilniaus, Jonavos, Trakų, Varėnos, Elektrėnų ir Kauno miestų lenkai dažniausiai turi tvirtas nuostatas ieškoti partnerio tarp savo tautiečių.¹⁹

Galime sakyti, kad santykinai didžiausias lenkų kiekis turi tautinės mažumos orientaciją.

Tarp Vilniaus lenkų yra daugiausia (6 procentai) nenorinčių išmokti lietuviškai.²⁰

Netiesiogiai apie kitos tautinės grupės identiteto pasireiškimo stiprumą galima vertinti iš kitų tautinių grupių vertinimų. Pvz., rusai ir lenkai labai neigiamai vertina estus dėl susikalbėjimo problemų. Lietuviai iš visų tautinių grupių labiausiai neigiamai vertina būtent lenkus. Subjektyviai tai reikštų, kad lenkai suvokiami kaip labiausiai pavojingi lietuvių identitetui.

Tiek 1989, tiek 1993 metais lenkus gerai vertino atitinkamai tik 13 ir 12 procentų lietuvių.²¹

¹⁸ Ibid., p. 38.

¹⁹ *Lietuvos Rytai*, p. 322–323.

²⁰ *Vilniečio portretas*, p. 72.

²¹ Ibid., p. 40.

Kaip matyti, esminių pakitimų nėra. Antra vertus, iš kitų duomenų galima padaryti prielaidą, kad Vilniaus lenkai turi vieną stipriausių tautinių identitetų.

Tarp 1989 ir 1993 metų lenkų požiūris į save pasikeitė nežymiai. Abiem atvejais gerai save vertino 61 ir 57 procentai lenkų.²²

Tai būtų artima tam lenkų skaičiui, kuris ir sovietiniais laikais turėjo lenko identitetą ir 1993 metais pozityviai vertino tautinės mažumos sąvoką (43,3 procento). Neatitikimą galima būtų sieti su tais lenkais, kurie neseniai migravo į Lietuvą iš Baltarusijos ir iš ten atsivežė stipresnį sovietinio piliečio identitetą.

Tačiau asmenys, save laikantys lenkais, nėra vientisa masė. Vilniečiai, kurie pagal pasą yra lenkai, lyginant su kitais nelietuviais, labiausiai tapatina save su lietuvių tauta. Tokių yra net 22 procentai. Vadinas, šie formalūs lenkai neturi lenkų tautinio identiteto. Taigi nors lenkų populiacija yra įvairi, bet pasikeitus politinei situacijai lenkų orientacija labai nepakito. Galima būtų daryti prielaidą, kad maždaug tiek lenkų turi tautinės mažumos orientaciją, kiek jų teigiamai vertina tautinės mažumos sąvoką.

Tautinių grupių tapatumo su Lietuva orientacija. Duomenis vertinant socialinio konstravimo požiūriu, matyti, kad tautinės grupės turi nevienodą tautinį įsisąmoninimą, nes nevienodai yra atsiribojusios viena nuo kitos. Šia prasme dauguma rusų turėtų nejausti kalbinės segregacijos, nes 72 procentai lietuvių su jais kalba rusiškai. Rusai labiau linkę bendrauti ir tuoktis su kitataučiais. Tai dar kartą įrodo pozityvų rusų požiūrį į asimiliaciją.

Apie 22 procentus lenkų save tapatina su lietuvių tauta. Tuo tarpu rusų su lietuvių tauta tapatina 14, baltarusių 13 procentų, o žydų, nors ir buvo nedaug, bet neatsirado nė vieno, tapatinančio save su lietuviiais. Dar daugiau, 58,5 procento rusų save tapatina, anot N. Kasatkinos, su „Lietuvos tautos visuma“.²³

Pvz., rusai labiau linkę rinktis kitos tautybės partnerį negu lietuviai. Todėl tarp rusų dažnesnės ir mišrios vedybos. Tai rodytų, kad santykinai didžiausiai rusų grupei nėra svarbi tautybė.

²² Ibid.

²³ *Tautinės mažumos Lietuvos Respublikoje (Statistika, informacija, dokumentai)*, sudarė Severinas Vaitiekus, Vilnius: Valstybinis nacionalinių tyrimų centras, 1992, p. 38–39.

Galėtume teigti, kad tarp rusų daugiausia tokių, kurie save tapatina su Lietuvos politine bendruomene.

IŠVADOS

1. Daugumai rusų sovietinio piliečio ir ruso tapatumas sugriuvus Sovietų Sąjungai lengviau padeda integruotis į nepriklausomą Lietuvą.

2. Socialinė lygybė nesukelia tautinių grupių tautinio identiteto pokyčių.

3. Tarp baltarusių yra daugiausia turinčių migrantų orientaciją.

4. Tarp lenkų daugiausia turinčių tautinės mažumos orientaciją.

5. Tarp rusų daugiausia save tapatinančių su Lietuvos politine bendruomene.